

ZESZYTY NAUKOWE WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ W BYDGOSZCZY
STUDIA PSYCHOLOGICZNE 1981 z. 2

HENRYK KAJA
BOŻENA KRZESZEWSKA
HELENA SKIBIŃSKA
WSP Bydgoszcz

PRZEGLĄD BADAŃ NAD PREFERENCJĄ ZADAŃ PORADNICTWA ŻYCIA

1. Uwagi wstępne

Sprawozdanie z badań jakie przedkładamy ma charakter doniesienia. Skupiamy się na tym fragmencie szeroko potraktowanych badań, który dotyczy percepcji zadań poradnictwa życia. Charakter doniesienia cechujący to opracowanie implikuje określony sposób referowania wyników badań.

Ograniczamy się do opisu problemów badawczych, zwiążłego omówienia metodologii badań oraz skrótowej prezencji wyników i ich interpretacji.

Koncepcja poradnictwa życia ma być nie tylko propozycją teoretyczną, ale powinna być realizowana w praktyce. W Zakładzie Psychologii WSP opracowuje się już programy kształcenia przyszłych doradców życia oraz ustala się rozwiązania organizacyjne instytucji, które ewentualnie mogłyby tego rodzaju poradnictwem się zająć.

Poradnictwo życia, przedstawione przez nasz zespół, stanowi nowy rodzaj poradnictwa. Po części tylko realizowane było przez przedstawicieli poradnictwa nieprofesjonalnego /oczywiście na odmiennych zasadach teoretyczno-metodologicznych w porównaniu z tymi, które proponujemy/.

Trzeba przyjąć, że próba wprowadzenia w życie tych założeń wymagać będzie wstępnej orientacji odnośnie tego, w jaki sposób zadania /cele/ tego poradnictwa zostaną przyjęte przez ewentualnych klientów.

W świetle założeń poradnictwa, jego klientem może być każdy kto szuka pomocy. Stąd też wynika konieczność przeprowadzenia badań na populacji o stosunkowo dużej liczebności oraz zróżnicowaniu obejmującym różne kategorie jej podziału, np. z uwagi na podkulturę, poziom wykształcenia itp.

To, co nazywamy percepcją zadań poradnictwa badaliśmy w różnych aspektach. Doniesienie obecne dotyczy percepcji rozumianej jako preferencja spostrzeganej ważności doradzania w obrębie poszczególnych zadań poradnictwa.

Pytania problemowe, jakie postawiono, dotyczą uzyskania informacji, które z zadań poradnictwa życia uznawane są przez respondentów za szczególnie ważne dla realizacji prawidłowego przebiegu życia.

Sądzymy, że badani przedkładając pewne zadania nad inne w jakiś sposób i w jakimś stopniu ujawniają własne problemy życiowe. Konsekwentnie do tego założenia przyjmujemy, że wyrażone preferencje ważności zadań potraktować można jako projekcję własnych problemów życiowych.

Na tej drodze uzyskujemy orientację, dotyczącą zapotrzebowania na poradnictwo życia, zdobywamy informacje o tym, z czym ludzie mają najczęściej problemy.

Nie ulega wątpliwości, że obraz stanu p o t r z e b wobec poradnictwa życia, jaki uzyskujemy w ten sposób, jest w dużej mierze obrazem s u b i e k t y w n y m.

Wielu ludzi np. sądzi, że głównym problemem ich życia jest brak pieniędzy. Doradca życiowy musi tę informację przyjmując, gdyż wychodzi z punktu odniesienia przedmiotu, co nie oznacza, że przyjmuje ją w postaci "surowej". Zawsze należy mieć na uwadze fakt, że w relacji: "człowiek - świat", to co nazywamy problemami dane jest w uwarunkowaniach podmiotowych, ale uwzględnić też trzeba "wiarygodność" informatora /wg terminologii J. Giedymina/. Podtrzymując wspomniany przykład trzeba przyjmując, że brak pieniędzy może oznaczać różne problemy.

Z psychologii wiemy, że istnieje zjawisko n a d g e n e - r a l i z a c j i i pewne, zresztą różne problemy mogą ulec kontaminacji i być spostrzegane illogicznie, np. w postaci symbolu.

Przykładem takiej, symbolicznej percepcji problemów może być stwierdzenie: "brak pieniędzy", podczas gdy w rzeczywistości oznacza to bardzo wiele ukrytych problemów. Niezależnie od powyższych uwag, badania dotyczące percepcji zadań poradnictwa życia są konieczne.

Ich wyniki dostarczają informacji o tym, w jaki sposób ludzie spostrzegają życie i czego oczekują a także jakie trudności w nim napotykają.

Celowość prakseologiczna tych badań stanie się bardziej oczywista wówczas, gdy uświadomimy sobie pewną analogię z medycyną. Można już dziś postawić tezę, że efekt leczenia zależy nie tylko od poziomu obiektywnych środków, jakimi medycyna dysponuje, ale również od rozmiarów społecznej akceptacji tego, co w medycynie się proponuje.

Ciągle istniejące a okresowo nieraz się wzmacniające tendencje, do stosowania metod hermeneutycznych /np. znachorskich/ w leczeniu, stanowią nie tylko ilustrację, ale również element argumentacji na rzecz stawianej tutaj hipotezy.

2. Problemy badawcze

W wersji wyników badań, jaką tutaj referujemy, interesuje nas jakie zadania poradnictwa życia badani uznają za najważniejsze.

Wyróżniono poniższe zadania główne i zadania dotyczące problemów jakości życia.

I. Zadania główne:

- a/ doradzanie celów,
- b/ doradzanie środków ich realizacji,
- c/ doradzanie ustosunkowania się do własnej osoby,
- d/ doradzanie ustosunkowania się do innych.

II. Zadania dotyczące problemów związanych z jakością życia /wg T. Tomaszewskiego/ określających wszechstronny rozwój [†]:

- a/ doradzanie w sprawach związanych z pełnym, intensywnym przeżywaniem życia,

- b/ doradzanie w sprawach związanych z pełną świadomą interpretacją tego, co się w życiu doznaje,
- c/ doradzanie w sprawach związanych z aktywnością życia i sposobami jej realizacji,
- d/ doradzanie w sprawach związanych z produktywnością /głównie dotyczących szeroko potraktowanej pracy,
- e/ doradzanie w sprawach dotyczących pełnego uczestnictwa we współdziałaniu z ludźmi.

Postawione zadania wykazać miały, w jaki sposób badani hierarchizują ważność zadań z grup I i II. W niniejszym doniesieniu uwzględniamy tylko te zadania z obu grup, które badani uważają za najważniejsze.

Drugi aspekt badań obejmował uwarunkowań przedstawionej wyżej preferencji zadań poradnictwa życia. W opracowaniu obecnym uwzględniamy wyłącznie zmienne niezależne sprowadzone do zróżnicowań podkulturowych.

3. Badania

Badania prowadzone w ramach prac magisterskich /25 prac/ oraz programów badawczych realizowanych przez pracowników Zakładu Psychologii WSP w Bydgoszczy.

W badaniach preferencji zadań poradnictwa życia uwzględniono wyniki osiągnięte przez 14680 osób, w tym młodzież szkolną i dorosłych z terenów województw: bydgoskiego, toruńskiego, włocławskiego, koszalińskiego, olsztyńskiego i siedleckiego.

Szczególne liczby podajemy w punkcie referującym wyniki badań.

4. Techniki badawcze

Zastosowano opracowany przez H. Kaję kwestionariusz oceny ważności zadań poradnictwa życia /z grupy I i II/.

Kwestionariusz składał się z dwóch części. W pierwszej zawarto opis założeń i projektowany cel poradnictwa życia. Część druga zawierała opisy zadań z grupy I i II, które należało uporządkować według hierarchii ważności.

5. Przegląd rezultatów badań

Zgodnie z zapowiedzią przedstawiamy tylko podstawowe tendencje ujawnione w rezultatach badań empirycznych.

5.1. Preferencje ważności zadań poradnictwa z grupy I.

Stwierdzono powszechną dominację zadania D /41,3 %/ w całej populacji badanej. W kolejności pojawia się zadanie B /27,8 %/, zadanie C /19,7 %/ oraz zadanie A /11,2 %/ /w obecnym doniesieniu uwzględnia się tylko pierwsze pozycje rangowe zadań poradnictwa życia uszeregowane przez badanych w hierarchicznym porządku/.

Rozkład preferencji zadań według uznania stopnia ich ważności zmienia się w różnych grupach badanych.

Odnotowano następujące tendencje wyrażające układ hierarchiczny spostrzeganej ważności zadań w różnych grupach badanych:

a/ młodzież szkół podstawowych /N = 3160/, klasy starsze:

D - C - B - A

b/ młodzież szkół zawodowych /N = 2050/: D - B - C - A

e/ młodzież szkół średnich /N = 2150/: D - A - C - B

d/ młodzież OHP /N = 420/: B - D - A - C

e/ studenci /N = 760/: D - B - C - A

f/ robotnicy /N = 1160/: B - D - C - A

g/ żołnierze /N = 490/: B - D - A - C

h/ nauczyciele /N = 219/: D - A - B - C

i/ nauczycielki /N = 547/: D - C - B - A

j/ więźniowie /N = 420/: B - D - A - C

k/ rodzice /N = 2150/: D - B - C - A

l/ chorzy leczeni w szpitalach /N=654/: A - C - D - B

Nie wszystkie zróżnicowania między wyróżnionymi grupami okazały się statystycznie istotne /wspominamy o tym niżej/.

5.2. Preferencje ważności zadań poradnictwa z grupy II.

Dla całej badanej populacji uzyskano następujące zróżnicowanie hierarchicznego układu preferencji zadań /i tym razem analizujemy tylko pierwszą pozycję rangową/: a - d - c - e - b

Układ hierarchiczny przedstawiał się następująco w badanych grupach /liczebność grup była mniejsza od podanej w punkcie 5.1., ponieważ zadania z grupy II dołączono do kwestionariusza w okresie późniejszym/:

a/ młodzież szkół podstawowych:	a - b - e - c - d
b/ młodzież szkół zawodowych:	a - d - c - b - a
c/ młodzież szkół średnich:	a - b - d - e - c
d/ młodzież OHP:	a - b - c - e - d
e/ studenci:	a - d - c - e - b
f/ robotnicy:	d - a - c - e - b
g/ żołnierze:	a - d - c - e - b
h/ nauczyciele:	c - b - a - e - d
i/ nauczycielki:	d - c - e - a - b
j/ więźniowie:	a - e - b - c - d
k/ rodzice:	a - d - c - e - b
l/ chorzy leczeni w szpitalach:	b - d - e - c - a

Poszczególne grupy badane różniły się w preferencjach lecz nie zawsze i tu były to różnice istotne statystycznie.

Stwierdzono, iż nie zawsze wybory dotyczące zadań z grupy I są spójne z wyborami zadań z grupy II.

Tylko dla przykładu można podać, że preferencja zadania D nie koreluje z preferencją zadania e, brak również korelacji między preferencją zadania B a zadaniem c oraz d.

Istnieje natomiast istotna korelacja między preferencją zadania A i zadania b, oraz e między C i a oraz e.

Wyniki mogą m.in. wskazywać na pewną niespójność logiczną światopoglądu badanych w zakresie odnoszącym się do ludzkiego życia.

5.3. Podkulturowe uwarunkowania preferencji zadań poradnictwa z grupy I i II

Wykazano, że niekiedy preferencje ważności zadań determinowane są przez podkultury.

Oto kilka interesujących wyników.

Zadanie A częściej preferują mężczyźni aniżeli kobiety / $p < 0,05$ /, młodzież szkół średnich w porównaniu z młodzieżą szkół podstawowych / $p < 0,05$ /, szkół zawodowych / $p < 0,01$ / i młodzieży OHP / $p < 0,05$ / oraz studentów / $p < 0,01$ /. Chorzy częściej preferują to zadanie w porównaniu ze wszystkimi grupami, nauczyciele częściej aniżeli nauczycielki / $p < 0,01$ /, więźniowie niż rodzice / $p < 0,01$ /.

W zadaniu C - dominują chorzy, natomiast w porównaniu ze wszystkimi grupami najmniej preferują oni zadanie B. Uwarunkowania podkulturowe preferencji wykazano także dla zadań z grupy II. Dla przykładu: zadanie d dominuje u robotników i nauczycielek, zadanie b u chorych i u więźniów /w porównaniu z innymi grupami/.

Całokształt badań nad determinantami preferencji zadań poradnictwa obejmował również takie zmienne niezależne jak: różne cechy systemu wartości, nastawienia w percepcji społecznej, cechy charakteru, zachowania społeczne, znerwicowanie itd. Uzyskano interesujące rezultaty. Nie omawiamy ich tutaj, gdyż przygotowujemy obszernie sprawozdanie z wyników badań w odrębnej publikacji.

6. Propozycje do interpretacji wyników

Przedstawione doniesienie z uwagi na swój fragmentaryczny charakter nie może stanowić podstawy do przeprowadzenia

dyskusji nad rezultatami badań. Możemy jednak podać ogólne wytyczne do ich interpretacji.

Wydaje się, że na rezultaty badań można spojrzeć jako na wskaźniki percepcji problemów życia. Rysuje się na tym tle możliwość uwzględnienia interpretacji światopoglądowej, obejmującej również sferę zróżnicowań społeczno-kulturowych. W innym układzie odniesienia podstawą interpretacji będzie kryterium rozwojowe lub sytuacyjne /chorzy/. Interpretacja według kryterium projekcji wydaje się być obiecująca, lecz należy ją przeprowadzać z dużą ostrożnością choćby z uwagi na wieloznaczność pojęcia projekcji.

Analiza wyników, przyjmująca za punkt wyjścia zróżnicowanie systemów wartości, jest interesująca i znów nawiązuje do sfery światopoglądowej.

Ciekawym kryterium interpretacji jest pojęcie zdrowia psychicznego. Preferencje nerwicowców różnią się dość znacznie od preferencji osobników przystosowanych.

7. Uwagi końcowe

Przedstawiliśmy tylko fragment rezultatów badań nad preferencją zadań poradnictwa życia i zaproponowaliśmy pewne kierunki ich interpretacji. Podjęte badania mają znaczenie teoretyczne, ale również prakseologiczne. Okazuje się, że percepcja poradnictwa, zbiór oczekiwań wobec niego, pozostaje w istotnych zależnościach z percepcją życia i jego problemów. Poznanie odpowiednich zależności umożliwi opracowanie modelu poradnictwa według co najmniej dwóch wypadkowych: stanu potrzeb spostrzeganych i stanu potrzeb postulowanych.

PRZYPISY

- ¹ T. Tomaszewski: Rozwój wszechstronny i ukierunkowany,
"Psychologia Wychowania" 1976, nr 3, s. 297-308.

THE REVIEW OF RESEARCH ON THE PREFERENCE OF LIFE GUIDANCE TASKS

Summary

Four basic tasks have been defined in the conception of life guidance. The research on the preference of the importance of these tasks are not indifferent for the theory and practice of this kind of guidance. The report contains the analysis of the preference of these tasks and also of detailed tasks /connected with the conception of R. Jezierski and T. Tomaszewski/. The results show domination of the preference of instrumental guidance and discover cultural differentiation.

DER ÜBERBLICK ÜBER DIE FORSCHUNGEN NACH DER LEBENBERATUNG

Zusammenfassung

In der Konzeption der Beratung des Lebens, sind vier fundamentale Aufgaben zu bezeichnen. Die forschungen über die Präferenz der lebenswaago von diese Aufgaben, sind nicht unempfindlich für die theorie und die praxis dieser art der Beratung. Der Bericht erfasst die Analyse der Präferenz dieser Aufgaben, so wie auch die ausfürliche Aufgaben, die mit der Konzeption von R. Jezierski und T. Tomaszewski verbunden sind. Die Ergebnisse zeigen die vorherrschaft der Präferenz des instrumentalen Beratung, auch offenbaren sie ihre kulturelle Verschiedenheit.